

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt šeštieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2024 m. rugpjūčio 30 d.

Nr. 32 (1582)

Prasmingoje popietėje ir nuveikti darbai apžvelgti, ir pasveikinta jubiliatė Prima Petrylienė

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Anykščių filialo nariai surengė gražią ir prasmingą šventę – sukviėtę buvusius tremtinius į visuotinį susirinkimą, iškilmingai pagerbė Anykščių rajono garbės pilietę, buvusią filialo pirmininkę Primą Petrylienę, kuriai sukako 95-eri metai. Pasveikinti atvyko gausus būrys jubiliatę mylinčių svečių: Seimo narys Sergejus Jovaiša, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno ir Ukmergės filialų atstovai, Anykščių meras Kęstutis Tubis, Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos Anykščių skyriaus nariai, perdavę partijos pirmininko Gabrieliaus Landsbergio padėką ir sveikinimus, Jono Biliūno gimnazijos gimnazistai.

Tos dienos progai susibūręs LPKTS Anykščių filialo tremtinių choras kartu su Prima Petryliene

(keliamo į 2 psl.)

DKA. Paskutiniai kovos metai

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Didžiosios Kovos apygarda (DKA) praėjo kelis organizavimo etapus ir vadinosi: iki 1945 m. sausio 10 d. Didžiosios Kovos būrys, LLA Didžiosios Kovos rinktinė (DKR), iki 1945 m. vasario vidurio vadinosi Lietuvos laisvės armijos Vilniaus apygardos 5 rajonas, iki 1945 m. gruodžio 10 d. – Lietuvos laisvės armijos Didžiosios Kovos apygarda, vėliau – tik DKA. Junginiams šį vardą sugalvojo pats vadas Jonas Misiūnas-Žalias Velnias. Kovos pradžioje kovotojai Ukmergės, Kauno ir Trakų apskrityse buvo skaičiuojami tūkstančiais, tačiau jų liko vis mažiau, kol slapstėsi tik pavieniai patriotai. 1950 m. lapkričio 25 d. Lietuvos laisvės kovų sąjungos Kalnų srities vado įsakymu DKA likviduota.

1950 m. sausio 20 d. Kaišiadorių MGB 2N skyriaus operatyvinis įgaliotinis leitenantas Lenkov nutraukė agentūrinę bylą, sudarytą Antano Praškevičiaus-Narsuolio partizanų būrio likvidavimui. Nurodyta, kad visi pagal ją ieškomi nariai yra nužudyti arba suimti. Nurodomas vienintelis byloje minimas likęs gyvas partizanas Vincas Zablackas-Kėkštas (1907–1954) iš Joniliškių kaimo, Kruonio valsčiaus. Jis žuvo 1954 m. Avinėlių kaime.

1950 m. balandžio 6 d. Rumšiškių valsčiaus MGB kareiviai ir sribai Grabučiškių miške surado partizano Stasio Matakos-Audros (1924–1950) iš Gastilonių kaimo slėptuvę. Jį nušovė Rumšiškių sribas Z. Dubosas. Partizanas atsišaudė, mūšyje žuvo baudėjai Grigorij Šumilov ir Bronius Karpavičius.

1951 m. pradžioje MGB nustatė ir pasiuntė vadovybei žinią, kad Kaišiadorių krašte likę tik du partizanai.

(keliamo į 6 psl.)

Iš kairės – Vytautas Stanislauskas, tremtinys, ir jo brolis Pranas-Patrimpas

Vagonuos išvežti gyvenimai

Laimutė KRAUKŠLIENĖ

Rugpjūčio 23 dieną Lietuvoje minima Baltijos kelio (Juodojo kaspino) ir Europos diena stalinizmo ir nacizmo aukoms atminti. Jau rugpjūčio 21 dieną, kaip įžanga šioms datoms paminėti, Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos Draugystės padalinyje surengta muzikinė-literatūrinė popietė „Vagonuos išvežti gyvenimai“.

Justinas Sajauskas (keliamo į 8 psl.)

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“!

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos telefonu +370 700 55 400, internetu „prenumeruok.lt“.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117.

1 mėn. – 4,48 Eur; 3 mėn. – 13,44 Eur.

Prasmingoje popietėje ir nuveikti darbai apžvelgti, ir pasveikinta jubilatė Prima Petrylienė

(atkelta iš 1 psl.)

LPKTS Anykščių filialo pirmininkas Gintaras Vaičiūnas priminė susikūrimo istoriją, kai 1988 m. pakilusi tautinio Atgimimo banga sužadino viltis kovoti dėl Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo. Anykštėnai buvę tremtiniai bei politiniai kaliniai pradėjo burtis 1988 m. spalio 8 d., kai Anykščių kultūros rūmuose įvyko pirmasis susitikimas su respublikinio klubo „Tremtinys“ vadovais ir Komisijos stalinizmo nusikaltimams tirti nariais. Šio steigiamojo susirinkimo organizatoriai buvo Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Anykščių rėmimo grupės nariai: du jauni istorijos mokytojai – 32 metų Aloyzas Kvedaras ir 26 metų Gintaras Vaičiūnas – bei klubo „Tremtinys“ tarybos pirmininkas, gydytojas Audrius Butkevičius.

„Tada tiksliai niekas neskaičiavo, kiek šiuose rūmuose buvo susirinkę žmonių, bet didžiojoje salėje šiuo metu yra 465 sėdimos vietos, tačiau daug žmonių stovėjo, pilna žmonių buvo ir pastato vestibuluose. Manau, kad galėjo būti apie 800 žmonių. Tą patį mėnesį išsirinkome Anykščių „Tremtinio“ klubo tarybą ir valdybą. Tuo metu, kai trumpai buvau vienu iš šio klubo vadovų, jame buvo daugiau kaip 700 narių. Vienas iš svarbiausių tuo metu klubo atliktų darbų – tremties relikvijų paroda, atidaryta 1989 m. birželio 14-

ają Anykščių Antano Vienuolio muziejuje“, – pasakojo G. Vaičiūnas.

Nuo 1989 m. trejus metus Anykščių „Tremtinio“ klubui vadovavo buvęs Vyčio apygardos rezervinio partizanų būrio vadas, buvęs politinis kalinys, vienas iš Vorkutos lagerio kalinių sukilimo organizatorių Eligijus Smetona, kurio iniciatyva Anykščių rajone buvo nustatyta ir paženklinta daug pokario partizanų veiklos, žūties ir palaidojimo atmintinų vietų, jose pastatyti paminklai. Jis pats sukūrė tipinio antkapinio

partizanų paminklo projektą, kuris 1990 m. kovo 27 d. buvo patvirtintas Lietuvos kultūros fondo bendrijos „Karių kapai“ ir panaudotas, gaminant ir statant atminimo ženklus.

1991–1995 m. klubo vadovas, buvęs tremtinys Akvilijus Trumpa, tęsė pradėtus partizanų atminties vietų įamžinimo darbus, aktyviai prisidėjo grąžinant tremtinių palaikus į Lietuvą. Po jo dvejus metus filialui vadovavo Bronius Talaikis, buvęs Vytauto apygardos Liūto rinktinės Laisvės būrio partiza-

nas, Magadano lagerių politinis kalinys. Buvo žinomas kaip puikus siuvėjas, laisvės kovų metais siuvęs uniformas partizanams, Lietuvos Atgimimo metais – atkurtos Anykščių Dariaus ir Girėno kuopos šauliams. Aktyviai prisidėjo prie Anykščių šaulių kuopos atkūrimo ir partizanų atminties vietų įamžinimo. Reikšmingiausias darbas – akmeninis paminklas Peslių kapinėse šiose apylinkėse žuvusiems partizanams.

Nuo 1997 m. iki 2021 m., dvidešimt ketverius metus, klubui vadovavo Prima Petrylienė, buvusi partizanų ryšininkė, politinė kalinė, tremtinė. Ji subūrė apie save darbščius ir iniciatyvius žmones, kurie per tuos metus padarė ypač daug darbų įamžinant žuvusių laisvės kovotojų ir tremtinių atminimą, skelbiant žinias apie okupantų padarytus nusikaltimus, perduodant žinias apie Lietuvos pasipriešinimo istoriją jaunajai kartai, visuomenei ir užsienio auditorijai. P. Petrylienei vadovaujant, per du veiklos dešimtmečius anykštėnai – buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai – pastatė 16 paminklų, 56 tipinius partizanų atminimo paminklėlius, pažymėjo atminimo lentelėmis 72 partizanų motinų kapus, surengė apie 200 renginių laisvės kovoms ir tremtims atminti, aktyviai dalyvavo visuose LPKTS organizuojuose respublikiniuose renginiuose bei akcijose.

(keliamą į 4 psl.)

Sveikina artimiausi kaimynai – Ukmergės filialo pirmininkė Aldona Kalesnikienė

LPKTS pirmininko pavaduotoja Ona Tamošaitienė įteikia vadovų padėką ir sveikinimą buvusiai filialo pirmininkei Primai Petrylienei

Iš kairės: LPKTS Anykščių filialo pirmininkas Gintaras Vaičiūnas, LGGRTC darbuotojas Raimundas Kaminskas

Visi susirinkusieji pasveikinti su jubiliate Prima Petryliene (viduryje)

Karas pasiekė aktyvią fazę – ar Vakarai suras drąsos jame dalyvauti tiesiogiai?

Kasdien girdime žinių apie teroristinės Rusijos siautėjimą Ukrainoje. Nors užpultoji šalis atkakliai ginasi, jėgos nelygios. Negana to, Vakarų valstybių teikiama karinė parama ginkluote negali būti panaudota efektyviai dėl idiotiškos priežasties: Ukrainai draudžiama tą ginkluotę panaudoti prieš tolimus taikinius Rusijos teritorijoje, mat bijoma eskaluoti karą! (Suprask, Rusija ga-

li panaudoti branduolinį ginklą.) Taigi suraišiotomis rankomis Ukraina turi ne tik sulaukyti besiveržiantį priešą, bet ir atmušinėti jo atakas iš oro, kurios griau-na Ukrainos miestus, žudo civilius gyventojus ir naikina civilinę infrastruktūrą. Atrodytų, metas suprasti, jog Rusija jau seniai pati eskaluoja tą konfliktą su Vakarais, deja, sveiku protu nesuvokiama Vakarų politikierių baimė duoti Ru-

sijai deramą atsaką. Jau nekalbant apie tai, jog jie nesugeba užtikrinti, kad būtų laikomasi prieš Rusiją nukreiptų sankcijų! Štai todėl Rusijai nė motais – ji rengia prieš Vakarus nukreiptas akcijas, kurios tampa vis įžūlesnės, agresyvesnės ir pavojingesnės.

Gali būti, kad daug ko ir nežinome – kad be rusų agentų vykdomų žmogžudysčių Vakarų valstybėse, diversijų pre-

kybos centruose ir gamyklose, dujotiekių ir ryšio kabelių gadinimo, nelegalų antplūdžio organizavimo, kibernetinių atakų, kišimosi į rinkimus, socialinių neramumų organizavimo ir panašiai, yra dalykų, dėl kurių Rusijai turėtų būti paskelbtas mirties nuosprendis, o Vakarų politikams, leidusiems rusams taip siautėti – nuosprendis iki gyvos galvos.

Deutsche Presse-Agentur: „Rusija gali rengti sabotažą NATO bazėje, Vokietijoje“

Užsienio žvalgyba Vokietijos valdžiai pranešė apie sabotažo grėsmę NATO oro bazėje Geilenkirchene naudojant droną, rašo DPA (Deutsche Presse-Agentur – Vokietijos spaudos agentūra). Šiuo atžvilgiu karinio objekto saugumas buvo laikinai padidintas iki Čarlio lygio (tai pavojaus lygio pavadinimas, kuris taikomas iškilus tero-

rizmo grėsmėi – aut. past.).

Laikina sustiprinta saugumo priemonės NATO oro pajėgų bazėje Geilenkirchene, Vakarų Vokietijoje, paskatino žvalgybos informacija apie sabotažo grėsmę – tikėtina, iš Rusijos. Tokią žinią pirmadienį, rugpjūčio 26 d., pranešė agentūra DPA, remdamasi saugumo struktūrų šaltiniais. Anot agentūros, už-

sienio žvalgyba perspėjo Vokietijos valdžią dėl „paruošiamųjų veiksmų sabotažui – tikriausiai Rusijos – prieš NATO bazę, naudojant bepiločius orlaivius“. DPA pašnekovai pažymėjo, kad ši informacija buvo suvokiama kaip „rimtas įspėjimas“.

Taigi NATO Geilenkircheno oro bazės saugumo lygis rugpjūčio 23 d. buvo

padidintas dėl „potencialios grėsmės“ Aljansui. Kai kurie darbuotojai buvo išsiųsti namo, o karinės bazės teritorijoje buvo matyti keli policijos automobiliai. Geilenkirchene yra NATO išankstinio įspėjimo sistemos AWACS žvalgybiniai orlaiviai. 14 perdarytų Boeing 707 orlaivių stebi oro erdvę, kad anksti aptiktų galimas grėsmes.

Kiti sabotažo bandymai NATO bazėse Vokietijoje

Dar rugpjūčio 14 d. laikraštis „Süddeutsche Zeitung“ buvo pranešęs apie galimą sabotažo bandymą Geilenkircheno oro bazėje: tuomet vaizdo kamerų įrašai rodė, kaip nepažįstamas asmuo perlipo per tvorą, kad patektų į karinio objekto teritoriją.

Tuo pat metu, rugpjūčio 14-osios naktį, karinėje bazėje Kelne buvo suaktyvinti vandens valdymo jutikliai, po kurių buvo pradėtas tyrimas dėl galimo Bundesvero apnuodijimo vandeniū. Vėliau buvo atlikta daugybė tyrimų ir jokių nukrypimų nenustatyta. Vaikštant aplink bazę, tvoroje buvo aptikta skylė.

Abu objektai buvo griežtai stebimi. Iš karto po incidentų Kelne ir Geilenkirchene Vokietijos gynybos ministras Borisas Pistorius paragino būti budriems ir paskelbė, kad peržiūri prieigos prie karinių bazių apsaugos planus. Be to, Šiaurės Vokietijoje dažnėja neatpažintų bepiločių orlaivių skrydžių virš pramonės objektų ir ypatingos svarbos infrastruktūros objektų. Flensburgo prokuratūra rugpjūčio 22 d. paskelbė, kad atlieka tyrimą „įtariant slaptą veiklą, kurios tikslas – įvykdyti sabotažą“.

Kaip pažymėjo žiniasklaida, bepiločiai orlaiviai – tikriausiai kariniai – nuo

rugpjūčio 8 d. periodiškai pažeidžia neskraidymo zoną prie Elbės upės žiočių, kur yra uždaryta atominė elektrinė, taip pat plūduriuojantis suskystintų gamtinių dujų terminalas ir chemijos pramonės objektas. Žurnalo „Der Spiegel“ duomenimis, per kelias naktis ten buvo pastebėti apie keturi neatpažinti bepiločiai orlaiviai, skridę iki 100 km/h greičiu. Kadangi policijos dronai negalėjo jų pasivyti, į pagalbą buvo iškvietos Bundesvero pajėgos. Kaip rašo „Der Spiegel“ ir laikraštis „Bild“, saugumo institucijos mano, kad kalba eina apie Rusijos karinius žvalgybinius bepi-

ločius orlaivius, kurie galėjo būti paleisti iš civilių laivų Šiaurės jūroje. Kaip rašo „Bild“, remdamasis kriminalinės policijos vidiniu pranešimu, tyrimas rodo, kad vienu iš atvejų virš pramoninės zonos skrido rusiškas bepilotis orlaivis „Orlan-10“. Flensburgo prokuratūra ir valstybinės kriminalinės policijos biuras Kylyje atsisakė komentuoti šias detales. Tuo pat metu Vokietijos gynybos ministerija DPA pranešė, kad Vokietijos oro pajėgų Oro operacijų centras palaiko glaudžius ryšius su tyrimo institucijomis, teikdamas policijai radaro duomenis.

Lenkai pripažįsta oficialiai, kad jau kariauja hibridinį karą

Tuo metu Lenkijoje, kaip rašo „Deutsche Welle“, Lenkijos gynybos viceministras Cezaris Tomčykas (Cezary Tomczyk) prabilo apie hibridinio karo pradžią. „Galime tiesiai pasakyti, kad Lenkija šiandien yra karo, bet hibridinio karo, padėtyje“, – agentūra PAP

cituoja Tomčyką. Taip viceministras apibūdino įtemptą situaciją pasienyje su Baltarusija ir neseniai Lenkijos teritorijoje aptiktus nukritusius oro balionus „su užrašais kirilica“. Kalbėdamas apie pastarąjį įvykį, Tomčykas ironizavo, „ar Rusija taip domisi orais Lenki-

joje“? Jis atkreipė dėmesį, kad kiekvienas toks vos kelis šimtus dolerių kainuojantis prietaisas gali būti naudojamas daryti įtaką visuomenės nuomonei, „sukelti visuomenėje diskusijas ir nesutarimus, kad piliečiai netikėtų savo valstybe“. „Nemaža dalis Rusijos propagan-

dos yra nukreipta būtent į tai“, – pabrėžė Lenkijos gynybos viceministras.

Tomčykas taip pat pažymėjo, kad Lenkijoje kasmet fiksuojama apie 5000 programišių atakų, su kuriomis visą parą kovoja 2500 lenkų karinių specialistų.

Rusams raudonos linijos negalioja

Rugpjūčio 26 d. Rusija dar kartą atakavo Ukrainą raketomis ir bepiločiais orlaiviais. Tai buvo masiškiausia Rusijos Federacijos oro ataka pastaruosiu metu, buvo atakuojami energetikos ir civilinės infrastruktūros objektai. Masinis Rusijos aviacijos smūgis buvo galingiausias pastaruosiu metu – perspėjimas dėl oro antskrydžių visoje Ukrainoje truko beveik aštuonias valandas, o po trumpos pertraukos atakos kartojosi. „Tai buvo vienas didžiausių smūgių – daugiau nei šimtas įvairių tipų raketų ir apie šimtas dronų, ir šis, kaip ir dauguma ankstesnių Rusijos smūgių, yra toks pat niekingas, nukreiptas į svarbią civilinę infrastruktūrą“, – taip priden-tas Volodymyras Zelenskis sureagavo vaizdo žinute. Vėliau jis patikslino: „Mažiausiai 127 raketos ir 109 dronai“.

Kaip telegramoje sakė Ukrainos ministras pirmininkas Denisas Shmygalas: „Nuo Rusijos oro atakos nukentėjo 15 Ukrainos regionų“. „Priešas naudojo įvairių rūšių ginklus: bepiločius dronus, sparnuotąsias raketas, hipergarsines, iš oro paleidžiamas balistines raketas „Kinžai“. Yra sužeistųjų ir žuvusiųjų. Nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir draugus. Rusijos teroristų taikiniu vėl tapo energetikos infrastruktūra. Deja, yra padaryta daug žalos. „Ukrenergo“ yra priverstas sustabdyti elektros tiekimą, kad stabilizuotų sistemą“, – komentavo Ukrainos vyriausybės vadovas.

Valstybinės pagalbos tarnybos duomenimis, nuo išpuolio nukentėjo daugiau nei 50 gyvenviečių Ukrainoje, apgadinti daugiau nei 57 objektai. Visų pirma, Odesos srityje buvo apgadinti pri-

vatūs namai ir daugybė transporto priemonių. Žitomiro srityje buvo apgadinti ypatingos svarbos infrastruktūros objektai, nukentėjo infrastruktūros objektas Ivano Frankivsko srityje, o energetikos infrastruktūros objektai tapo rusų taikiniais Rivne, Kijeve ir kituose regionuose. Daugelyje gyvenviečių, ypač Kijeve, buvo nutrauktas elektros tiekimas, o kai kuriose sostinės vietose dėl elektros tiekimo nutraukimo nebuvo tiekiamas ir vanduo.

Ukrainos energetikos ministras Germanas Galuščenka pavadino situaciją sudėtinga ir informavo apie skubų avarinį elektros tiekimo nutraukimą režimą. Kijevo regiono valdžia pranešė apie žalą dviem energetikos objektams. Vienas iš Rusijos Federacijos atakuotų energetikos objektų buvo Kijevo hidroelektrinė

(HE), esanti netoli Vyšgorodo, – pranešė leidinys „Bukva“, remdamasis savo šaltiniais. „DW“ užklausu „Ukrhydro-energo“ pranešė, kad situacijos nekommentuoja. Kovos su dezinformacija centro direktorius A. Kovalenko per „Telegram“ rašė, kad situacija nekelia grėsmės, nors informacijos apie galimą sunaikinimą nenurodė. „Kijevo hidroelektrinės užtvankai nėra jokios grėsmės. Neįmanoma jos lyginti su Chersono sritimi – rusai tuo naudojasi panikai kurstyti – nieko daugiau“, – sakoma jo žinutėje. Vėliau Kijevo regiono karinės administracijos vadovas Ruslanas Kravčenko sakė aplankęs visas pažeistas vietas ir patvirtino, kad Kijevo hidroelektrinė kritinės žalos nepatyrė. Anot jo, dalyvauja visos reikalingos tarnybos ir atlieka remonto darbus.

Ukraina prašo tarptautinių partnerių imtis veiksmų

Užsienio reikalų ministras Dmitrijus Kuleba po didžiulio Rusijos išpuolio rugpjūčio 26 d. pareiškė, kad Ukrainos partneriai gali padėti padaryti galą Rusijos terorui, priimdami du

sprendimus: „Pirma, patvirtinkite Ukrainos teisę vykdyti tolimus smūgius prieš visus teisėtus karinius objektus Rusijos teritorijoje. Antra, sutikite panaudoti partnerių oro gynybos gali-

mybes numušti raketas ir bepiločius orlaivius, artėjančius prie jų oro erdvės“.

Ministras pabrėžė, kad nė vienas iš šių sprendimų nėra eskalacija. Priešingai, tai turėtų sumažinti terorą ir Ru-

sijos atakų skaičių bei su jais susijusių aukų skaičių. „Veikt dabar, o ne vėliau. Padėkite mums išgelbėti gyvybes“, – padarė išvadą Kuleba.

Parengta pagal „Deutsche Welle“ inf.

Močiučių rezistencija

Profesoriaus Vytauto LANDSBERGIO kalba
ruggpjūčio 3 d. sąskrydyje „Su Lietuva
širdy“ Ariogaloje, Raseinių rajone

zistencija, kurios dar nesame įvertinę.

Duodame medalius kovotojams, pagerbiame žuvusius žemėnėse ir miškų frontuose, o ar minime šią didžiulę kariuomenę ištikimų moterų, močiučių, motinų? Neabejoju sakydamas, kad lemiamoji jėga Lietuvai atgauti laisvę buvo žmonės, patyrę kančias, nuoskaudas, o išlaikę tikėjimą, kad taip nebus amžiais, kad bus teisingumas, grįšim, ir vaikams sakė: grįšim, jūs nežinot, koks tai gražus kraštas – mūsų tėvynė. O šičia kur nutrėmė – ne mūs tėviškėlė, nes

Paprastai sakydavau, kaip ir dažnas jūsų sako: ešelonų broliai, ešelonų sesės.

Man neteko būti tuose ešelonuose, veikiau Lietuvos vidiniame ešelone, kur svarbiausia buvo, kad tavęs neištremtų iš proto. Gal šiek tiek pavyko.

Daug žmonių kliovėsi ir Dievo valia, ir Šventąja Dvasia, ir teisingumu, dievišku ir pasaulio protu, kuris sugražins Lietuvai laisvę. Na, ir visada, – kaip prisimenu, kai kiekvieną kartą čia esu, – perduodavau taip pat sveikinius vienos ešelonų sesės, Baikalo žvejės, kurios jau nebėra su manimi, bet ji yra su mumis. Aš jaučiu, kad ji tebėra. Tad perduodu ir tą sveikinimą, ir noriu pasidžiaugti, žinoma, kad gerasis Dievas leido man šiek tiek pratempti, ir aš galiu čia atklibinkščiuoti, nors ir ant trijų kojų, bet vis šiaip taip.

Labai džiaugiuosi matydamas, kad jūsų čia tiek daug. Matyt, ir dangui patinka, kad jūsų tiek daug, labai gražiai saulutė šviečia ir šildo ir mums siunčia viltį bei pasitikėjimą, o tai šiomis dienomis ne mažiau svarbu kaip kadaise. Net tais baisiais laikais, kai daugybė jūsų, dar čia esančių, patyrė neteisę, smurtą, pažeminimą, ištrėmimus ir kitas skriaudas, bet turėjo jėgos išverti.

Žinoma, daug kaulėlių liko tolimese pagairėse, kai kurie buvo vėliau parvežami per Lietuvos Atgimimo laikotarpį. Iki šiol matau filmuotus kadrus, kaip žmonės krenta ant parvežtųjų karstų ir verkia, todėl, kad jų artimųjų kaulai grįžo į Tėvynę.

O koks keistas yra lietuviškas tikėjimas, kad vis tiek reikia grįžti, nors ir po mirties, reikia likti savo žemėje. O jeigu tu negali, tai gal tau kas nors bent saujelę smėlio iš Lietuvos, kurią nusivežei, užbers ant kapo. Tai buvo labai svarbu. Taip svarbu, kad ištikimos, šiandien galiu pasakyti, močiutės, nors aš pats jau diedukas, dainavo, kalbėjo mažiems vaikams, gimusiems jau svetur, iš kurių norėjo padaryti svetimus žmones, kaip dabar vagia Ukrainos vaikus ir iš jų daro rusiukus. Kiek mūsų vaikų tada buvo tolimuose kraštuose ir galėjo virsti nežinia kuo, kokiais nors sovietiniais rusiukais, bet močiutės mokė kalbėti lietuviškai, melstis lietuviškai, dainuoti lietuviškai, ir tai buvo re-

tikroji tėviškėlė – ten, prie Dubysos, kur ir dabar susirenkame.

Tokį tikėjimą reikėjo skleisti, ir jis išliko kaip jėga, kuri padėjo per Lietuvos Atgimimo epochą ir Sąjūdžio didžiuosius mitingus, ir visuotiniame apsisprendime Baltijos kelyje balsuojant, kad Lietuva nori būti laisva ir bus kartu su Baltijos sesėm, ir po to, kai ėjom ryžtingai į Kovo 11-ąją. Už tai ir buvusiems ten, ir kurių šiandien jau nėra, noriu labai padėkoti.

Aš irgi dariau, ką galėjau, kas man buvo pavesta. Mes visi kartu darėm Lietuvos laisvę. Ir padarėm! Bet ją reikia ginti. Ją reikia ginti ne tik frontuose, ne tik pasienyje, ją reikia ginti ir šitame (rodo į širdį – red.) pasienyje, kur nemaža mūsų brolių dar kažkaip susvyruoja, suabejoja, ar verta mums turėti nepriklausomą šalį (juokiasi – red.). Na ką gi, žmogus yra silpnas ir gali visokių nesąmonių prisigalvoti.

O aš šiomis dienomis girdėjau labai įdomų paliudijimą moteriškos iš tolumo užsienio, kuri pirmą kartą buvo Lietuvoje. Praleido mėnesį ar daugiau, važinėjo, dalyvavo renginiuose ir pasakė: „Lietuva tokia nuostabi šalis, kad nenoriu niekur kitur gyventi, tiktai Lietuvoje! Žmonės labai geri, labai viskas miela, ir taip gražu! Niekur nėra tokios žalios gamtos! Visur, kur mes būnam, ar dubajuose, ar borabajuose – smėlis, ruda, geltona, karštas oras, dykumos, o čia viskas žalia! Kaip stebuklas“. Iš tikrųjų, tai Dievo stebuklas, kuris yra mums padovanotas, tik mes dažnai to nevertiname.

Šiandien, kaip ir paprastai, čia būna sakomos labai gražios homilijos. Galvojau, kad bus Jo Eminencija, bet jis užleido kitam kalbėtojui, kitam Ekscelecijai, ir buvo labai graži homilija, labai prasminga, ačiū.

Kas man krito į širdį, ten buvo kalbama daug teisingų dalykų – ir tų, apie kuriuos reikia nuolat kalbėti ir priminti, bet pabaigoj buvo kalbama apie ištikimybę. Štai kur raktas mūsų gyvenimo prasmės šitame žemės plotelyje, na, ir mūsų vilties, kad ne veltui buvo gyventa. Tai ištikimybė vieno kitam ir savo šaliai, savo Tėvynei, savo tikėjimui, kad gėris nugalės. Laikykimės to. Ir nugalėsime.

Sveikiname

Nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę, filialo tarybos narę **Jadią MINKIENĘ** 75-ojo jubiliejinio gimtadienio proga ir linkime geros sveikatos, nuoširdžių draugų, artimųjų meilės. Telydi Tave Aukščiausiojo globa.

LPKTS Šiaulių filialas

Jubiliejinio gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname ilgametę filialo tarybos narę **Aldoną GEDMINTIENĘ**.

*Tegul toliau Tave palaima lydi,
Sielos tvirtybę siunčia Tau Dangus,
O metų vainike te nuolat žydi
Tikėjimo gėlė, suteikianti jėgų.*

LPKTS Telšių filialas

85-ojo gimtadienio proga sveikiname **Veroniką KINDURIENĘ**. Esate gyvenimo užgrūdinta, randate jėgų patikėti rytdiena. Dalykitės savo patirtimi, išmintimi. Sėkmės visuose sumanymuose, sveikatos, Dievo palaimos.

LPKTS Utenos filialas

Deimantinių vestuvių proga nuoširdžiai sveikiname **Genovaitę ir Jeronimą VĖLAVIČIUS**. Linkime stiprybės, sveikatos ir Aukščiausiojo palaimos.

*Neskaičiuokite prabėgusių metų,
Jų tėkmė tokia neskalsi.
Ką išmokom, kur ėjom, ką matėm –
Teišlieka per amžius širdy.*

*Patikėkit, kad dainos gražiausios,
Sudainuotos dar bus ateity,
O tikėjimą, viltį ir meilę
Dar ne kartą sutiksit kely.*

LPKTS Palangos filialas

Prasmingoje popietėje ir nuveikti darbai apžvelgti, ir pasveikinta jubiliatė Prima Petrylienė

(atkelta iš 2 psl.)

Vadovė prieš 17 metų inicijavo projektą „Gyvojo pokario istorija“ ir nuotada filialas kasmet dalyvauja šiame projekte. Primos iniciatyva išleista filialo narių prisiminimų apie tremtį knyga „Gyvoji istorija“ (2015 m., sudary-

Primą Petrylienę ir Oną Tamošaitienę sieja graži ilgametė draugystė toja – filialo valdybos narė Liudvika Danielienė). Prie Anykščių krašto žuvusių Lietuvos partizanų žinyno išleidimo (2019 m.) daug prisidėjo knygos sudarytojas, filialo valdybos narys Gintaras Vaičiūnas.

G. Vaičiūnas vardijo aktyviausius filialo narius, kurie daug savo laiko skyrė ir skiria brangios organizacijos gyvavimui. „Ypač daug padarė mūsų kryždirbys ir fotometraštininkas, De-

beikių krašto muziejaus įkūrėjas Bronius Tvarčūnas, nenuilstamas paminklų partizanams statytojas, mūsų vėliavnešys Gerimantas Kaklauskas, aktyviausi nariai ir pagalbininkai muzikantas Albertas Paškevičius, mūsų buvusio choro pirmoji vadovė Vilija Mikučionytė, Algirdas Cibas, Zita Bagdonienė, Jolita Kontrimavičienė, Liudvika Danielienė, Daiva Žarskienė, Stasė Žilinskienė, Rimutė Žukavičienė. Mūsų nuolatinis padėjėjas ir pagalbininkas įamžinant laisvės kovotojų atminimą, Lietuvos partizanas Jonas Kadžionis,“ – sakė G. Vaičiūnas. Tačiau su nerimu kalbėjo apie filialo ateitį. Narių skaičius nuolat mažėja dėl mirčių, ligų ir negalios, išvažiuoja gyventi kitur, dažniausiai persikelia pas vaikus. Prieš 36 metus buvo daugiau kaip 700 narių, 2011 m. (prieš 15 metų) – 445, praėjusiais metais filialo narių buvo 63.

G. Vaičiūnas, dėkodamas P. Petrylienei už neįkainojamą darbą ir prasmingą veiklą filiale, pabrėžė: „Šalia Primos esantiems niekada nekilo, nekyla ir nekils abejonių dėl savo valstybės ir iškovotos Lietuvos laisvės“.

Daug gražių ir nuoširdžių padėkos žodžių buvo pasakyta mielajai, visuomet besišypsančiai jubiliatei Primai. Dainavo ir grojo muzikantai viešintiškiai Robertas Raišelis su dukterimi Urte bei tos dienos progai trumpam susibūręs LPKTS Anykščių filialo buvusių tremtinių choras, vadovaujamas pirmosios choro vadovės Vilijos Mikučionytės.

„Tremtinio“ inf. ir nuotr.

Karaliaučiaus universitetui – 480 metų

Dalia POŠKIENĖ

Kauno Švč. Trejybės liuteronų bažnyčioje surengta konferencija, skirta Karaliaučiaus universiteto 480-osioms metinėms paminėti. Konferencijos iniciatoriai, organizatoriai ir moderatoriai – Kauno Švč. Trejybės liuteronų bažnyčios kun. Saulius Juozaitis, LGGRTC Sekretoriato vyresnysis patarėjas, XXVII knygos mėgėjų draugijos narys, istorinės atminties tyrinėtojas dr. Raimundas Kaminskas pakvietė gausų būrį dalyvių, svečių, parengė parodas. Renginyje dalyvavo Laima Andrikienė, dirbanti Europos Audito Rūmuose (EAR), Liuksemburge, kaip Lietuvos deleguotoji Rūmų narė, visuomeninių organizacijų nariai, LPKTS nariai.

Konferencijos svečiai Kauno Švč. Trejybės liuteronų bažnyčioje

Buvo parengta įdomi paroda

Ižanginį žodį ir šios šventovės priešistorę papasakojo kunigas Saulius Juozaitis. Konferencijos dalyvius Sveikinimo žodžiu pagerbė dabartinis Vilniaus universiteto Kauno fakulteto dekanas doc. dr. Giedrius Romeika.

Karaliaučiaus universitetas – tai pirmasis lietuvių kultūros židinys, beveik 400 metų žadinęs lietuvių tautinę savimonę, susidomėjimą tautos istorija, kalba, papročiais, tautosaka, dainomis, taip pat padėjęs priešintis germanizacijai. Karaliaučiaus universitete mokėsi nemažai lietuvių. XVI–XVII a. nebuvo metų, kad Karaliaučiaus universitete nebūtų imatrikuluoti nors keli studentai lietuviai. Jame mokėsi daugelis būsimų Mažosios Lietuvos protestantų kunigų, lietuviškų raštų autoriai bei vertėjai, Prūsijos valdžios potvarkių ir lietuvių kalbą vertėjai.

Jame studijavo ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikai bei dėl religinių persekiojimų iš Didžiosios Lietuvos pabėgę inteligentai protestantai. Lietuvių raštijai nusipelnė ir Karaliaučiaus universiteto absolventai vokiečiai. Universiteto studentai iš Mažosios Lietuvos daugiausiai tapo kunigais ir lietuvių raštijos kūrėjais, o iš LDK bei Didžiosios Lietuvos – valstybės, visuomenės veikėjais. Karaliaučiaus universite-

tą baigė B. Vilentas, P. Ruigys, P. Milkus, M. Pretorijus, E. Gizievijus, L. Rėza, F. Kuršaitis ir daugelis kitų Mažosios Lietuvos kultūros puoselėtojų.

1546 m. kunigaikščio Albrechto kvietimu iš Vilniaus į Karaliaučių atvyko ir 1548 m. universitete bakaluro laipsnį įgijo Martynas Mažvydas. 1718 m. buvo įsteigtas Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras, kurį lankė visi Teologijos fakulteto studentai, ketinę dirbti evangelikų kunigais Mažojoje Lietuvoje. Nuo 1744 m. seminaro docentas buvo kalbininkas Povilas Ruigys, parašęs „Lietuvių kalbos pradmenis“, 1779–1781 m. – Zigfridas Ostermejeris, rūpinęsis lietuvių kalbos teisėmis. Lietuvių kalba Karaliaučiaus universitete buvo dėstoma net iki jo uždarymo 1944-aisiais.

1736–1740 m. Karaliaučiaus universitete studijavo Kristijonas Donelaitis. Lietuvių kalbą būsimajam poetui universitete dėstė Francas Albertas Šulcas, lietuvių kalbos seminaro vedėjas, būsimoji filosofo I. Kanto mokytojas. Universitete profesoriavo vok. orientalistas Peteris Bolenas (1796–1840). Jis kartu su L. Rėza ir J. Foigtu susidomėjo Lietuvos senove, kalba. P. Bolenas vienas iš pirmųjų lietuvių kalbą ėmė lyginti su sanskritu. Nuo 1823 m. uni-

R. Kaminsko ir autorės nuotr.

Kun. S. Juozaitis atidaro konferenciją universiteto archyvo direktorius buvo prof. Johanas Foigtas. Kryžiuočių ordino archyvuose jis rado daug duomenų apie prūsų ir lietuvių kovas su kryžiuočiais, 1836–1861 m. išleido 6 toimų diplomatinių dokumentų rinkinį. Karaliaučiaus universitetą su daugeliu jo sukauptų kultūros vertybių 1945 m. pavasarį sunaikino sovietų kariuomenė.

Konferencijoje pranešimą apie Karaliaučiaus universiteto veiklą iki 1945 m. ir jo poveikį Lietuvos visuomenei skaitė LGGRTC generalinis direktorius dr. Arūnas Bubnys. LPKTS Vilnius skyriaus pirmininkas, prof. Jonas Jakaitis pateikė vizualų pranešimą „Nuo klasikinės I. Kanto estetikos iki H. Belting postmodernios vaizdų interpretacinės ikonologijos“. Konferencijoje dalyvavo architektai, Mažosios Lietuvos paveldo tyrinėtojai, pelnę Valstybinę Jono Basanavičiaus premiją Marija ir Martynas Purvinai. Apie Albrechtą Branderburgietį, kaip Karaliaučiaus universiteto kūrėją, kalbėjo Marija Purvinienė. Albrechtas Branderburgietis buvo įžvalgus valdovas. Į šalį kvietė žymesnius reformacijos šalininkus, mokslininkus. Priėmė ir globojo iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės į Karaliaučių pasitraukusį A. Kulvietį, S. Rapolionį ir kitus protestantus, Ka-

raliaučiaus universiteto įkūrimo (1544) iniciatorius. Rėmė pirmąją Prūsijoje Weinreicho spaustuvę, rūpinosi lietuvių (skyrė septynias stipendijas) ir prūsų evangelikų liuteronų kunigų rengimu. Jo rūpesčiu ir lėšomis M. Mažvydo parengta ir Karaliaučiuje 1547 m. išleista pirmoji lietuviška knyga „Katekizmas“, išleisti trys katekizmai prūsų kalba. Dėl reformacijos Prūsijos viešajame gyvenime imta plačiau vartoti prūsų, lietuvių, lenkų kalbas. Skyrė lėšų lietuviškos parapijos ir pradžios mokykloms Mažojoje Lietuvoje steigti, religinei literatūrai leisti.

Doc. dr. Martynas Purvinas apžvelgė Karaliaučiaus universiteto 1544–1945 m. veiklą regioniniame kontekste. XXVII knygos mėgėjų draugijos pirmininkė Dalia Poškienė pristatė draugijos leidinius, skirtus raštijos pradininkams, ir spaudos puoselėtojams. Paminėjo surengtą tarptautinį ekslibrisų konkursą, skirtą K. Donelaičio 300 metinėms, konferenciją Karaliaučiuje „Laiko ženklų palytėti“ ir LPKTS vykusią „Martyno Mažvydo šviesa“, kurią organizavo kartu su Karaliaučiaus lietuvių bendruomene (pirmininkas S. Šamborskis). Paminėtas Vidmanto Staniulio iniciatyva išleistas Kristijono Donelaičio „Metų“ (1818 m.) faksimilinis leidinys, su akademiko Antano Buračo pratarne, Karaliaučiaus universiteto prof. Liudviko Rėzos pirmajam knygos leidimui parašytu įvadinio straipsniu. Tūkstantis šios knygos egzempliorių padovanota šalies mokykloms, bibliotekoms ir išeivijoje veikiančioms lituanistinėms mokyklėlėms. Apžvelgė žurnalisto, rašytojo, draugijos nario L. Inio naujausias knygas „Gyvenimu ir meile tikiu“ ir „Milžinų kalvos paunksmėje“, kuriose daugiau nei 30 personalijų, susijusių su Mažąja Lietuva, Karaliaučiaus universitetu.

Išsamią informaciją ir naujausius duomenis apie aukštąjį mokslą Karaliaučiuje nuo ištakų iki šių dienų pateikė doc. dr. Romualdas Povilaitis. Jo pranešime apžvelgta ir dabartinė Kaliningrade veikiančių mokslo įstaigų padėtis, palyginta su situacija Lietuvoje. Konferencijoje pasisakė K. Donelaičio draugijos pirmininkas G. Skamaročius, pristatydamas naujausius žurnalo „Donelaičio žemė“ numerius bei leidinio „Mažoji Lietuva“ redaktorius, leidėjas Valentinas Juraitis.

Reikia pastebėti, jog šiais metais pasaulis mini garsaus mąstytojo Immanuelio Kanto 300 metų gimimo jubiliejų. Bažnyčioje eksponuota paroda iš dr. Raimundo Kaminsko kolekcinių rinkinių (ji buvo eksponuota ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje). I. Kantas 42 metus iš beveik 80-ies gyvenimo metų dėstė Karaliaučiaus universitete, tapo logikos ir matematikos profesoriumi. Septynis kartus ėjo Filosofijos fakulteto dekanu pareigas, du kartus buvo Karaliaučiaus universiteto rektoriumi.

Po prasmingo renginio dalyviai aplankė Kauno evangelikų liuteronų Švč. Trejybės bažnyčią, Vilniaus universiteto Kauno fakulteto patalpose įkurdintą K. Donelaičio skulptūrą, dalijosi mintimis apie tolesnę patriotinių idėjų ir vertybių puoselėjimą.

DKA. Paskutiniai kovos metai

(atkelta iš 1 psl.)

Tuo metu slapstėsi DKA A rinktinės partizanai Vincas Čiurinskas-Šermukšnis (1907–1974) iš Pašulių kaimo ir Adomas Matačiūnas-Diemedis (1923–1953) iš Paukščių kaimo. Jiems sunaikinti metamos didelės pajėgos. Juos seka dešimtys agentų, vietiniai aktyvistai, nelygiai kovai pasiruošę stribai. Adomas Matačiūnas 1952 m. rugsėjo 30 d. išduotas kito partizano A. Lapinsko-Audros, suimtas ir nuteisiamas mirties bausme, kuri įvykdoma 1953 m. rugsėjo 30 d. Džezkazgano lageryje. V. Čiurinskas dar išsislapstė iki 1954 m., buvo nuteistas, kalėjo Intoje. Tačiau kova dar nebaigta.

1951 m. vasario 25 d. pagal informatoriaus „Petrutės“ pranešimą Kaišiadorių rajono MGB čekistinėje operacijoje Livintų kaime, partizanų rėmėjos Uršulės Taparauskienės namuose įrengtame bunkeryje, rado ir areštavo partizaną Juozą Čiurinską-Putiną (g. 1908 m.), kuris partizanavo nuo 1944-ųjų. Liepos 5 d., neturėdamas išeities, legalizavosi DKA A rinktinės Diemedžio būrio partizanas Stasys Šimanskas iš Šilonių kaimo, Žaslių apylinkės.

1951 m. liepos 25 d. NKVD kariuomenės kapitonas Gulenko ir viršila Muravskij Pašulių miške medžiojo ir pastebėjo palapinę. Prisėlinę joje pamatė miegantį partizaną. Pabudintas vyras sėkmingai pabėgo, nes užsikirto užpuolikų ginklas. Tai galėjo būti tų metų paigoje prie Beištrakių kaimo suimtas MGB įvardytas paskutinis šių vietovių partizanas Vincas Čiurinskas-Šermukšnis (1907–1974) iš Pašulių kaimo.

Livintuose slapstėsi du broliai Balčiūnai iš Aitekonių kaimo, Kaišiadorių apylinkės: Jonas-Varnėnas (1930–1951) ir Zigmas-Agurkas (1923–1951). Abu įsirengę slėptuvę Beištrakių miške. 1949 m. pavasarį jų motina Anelė ir sesuo Stasė išstremtos į Žilkiną, Usoljės rajone, Irkutsko srityje. Agentas „Skambutis“ partizanus Balčiūnus susekė ir pranešė NKVD. 1951 m. gruodžio 16 d. kareiviai slėptuvę apsupo ir vyrus nušovė. Sako, tada beveik 100 kareivių ir sribų apsupo miško aikštelę, kurioje buvo sukrautos malkos. Mat po jomis partizanai ir buvo įsirengę slėptuvę. Į siūlymą pasiduoti, atsakyta šūviais. Prasiėjo šturmas. Kova nelygi. Taip joje paguldė galvas šie drąsūs vieni iš paskutiniųjų Kaišiadorių krašto partizanų.

Pietinėje rajono dalyje, Migonių kaime, Nemaionių seniūnijoje, jau 1953 m. balandžio 12 d. smogikai su Kruonio sribais apsupo Prano Maciulevičiaus sodybą. Jų informatorius pranešė, kad čia slapstosi du partizanai. Sako, partizanais apsirengę išdavikai pasirodė kieme, kai šeimininkas, dvi jo dukterys ir du kovotojai buvo užsibarikadavę troboje. Vaidinūsieji partizanus buvo su lietuviškomis uniformomis, kvietė į kiemą, tačiau troboje esantys į kontaktus nėjo. Beliko smogikams veržtis į pastatą... Mūšyje žuvo sodybos šeimininkas ir du partizanai. Vėliau jie buvo atpažinti. Tai Jiezno rajono gyventojai: Sundakų kaimo ūkininkas Antanas Matikas-Skroblas (1919–1953), partizanavęs nuo 1944 m. (kitais metais motina Pranciška buvo išstremta į Sibirą), ir Antanas Bieliauskas-Dobilas (1920–1953) iš Slabados kaimo. Tuo

metu Antanas Matikas buvo grupės vadovas. Žuvo ir sodybos šeimininkas Antanas Maciulevičius (1902–1953), kurį žmonės išrinko neseniai sutvėrto „Naujo gyvenimo“ kolūčio pirmininku. Spėjama, kad jų palaikai užkasti Gojaus miškelyje prie Kruonio.

DKA partizanai Kazys Bauras-Varguolis ir Pranas Jaronas-Perkūnas

1954 m. rugpjūčio 12 d. Avinėlių kaime (Kruonio apyl., Kaišiadorių r.) MGB agento V. Šliužo buvo nušautas vienas paskutiniųjų šių apylinkių partizanų Vincas Zablackas-Jovaras (g. 1907 m.) iš Joniliškių kaimo, Kruonio apyl. Siekdamas įamžinti žuvusiųsius, Palimšių kaimo gyventojas S. Urbanavičius po įvykio šią datą peiliu išpjaustė medžio žievėje.

Prazariškėse, Žaslių apylinkėje, savo tėvų namelyje įrengtoje slėptuvėje kamuojasi jaunas vyras Benediktas Mikulis. Jo brolis Kazys-Deržulis (1923–1946) žuvo Livintuose 1946 m. liepos 18 d. 1944 m. (Kazys buvo Kaišiadorių gimnazijos paskutinės klasės gimnazistas, vasario mėn. įstojo į Vietinę rinktinę, vėliau mokėsi Kauno finansų technikumė. 1945 m. pradžioje tapo partizanų.) Tada kartu su dar dviem žuvusiais partizanais Kazio Mikulio-Deržulio kūnas buvo numestas Kaišiadorių turgaus aikštėje. Manoma, kad vėliau užkasti prie geležinkelio esančiame durpyne. Motina Anastazija su seserimi Morta slapta sūnaus kūną iškasė ir palaidojo Prazariškių kapinaitėse. Benedikto Mikulio padėtį sunkino brolio žūtis ir tai, kad jis vokiečių okupacijos metais dirbo Pravieniškių priverčiamųjų darbų stovykloje prižiūrėtoju. Jo slėptuvė – tai nedidelis drėgnas rūsys sodyboje, iš kurio žmogus išlipdavo tik naktimis. Sako, įsidrąsinęs ir vienatvės stumiamas, kaimui giliai įmigus šienavo, skaldė malkas. Gal ir įtarė kaimynai Mikulius aitvarą turinčius, tačiau neišdavė. Benediktas pasirodė valdžiai tik po ketvirčio amžiaus, 1971 metais, kai partizaninis karas jau buvo pasibaigęs. Didysis Lietuvos išdavikas Juozas Albinas Markulis-Erelis jau ruošėsi tapti medicinos profesoriumi, išvyko į Leningradą rašyti disertacijos. MGB agentas Vytautas Pečiūra-Griežtas, dėl kurio kenkėjiškos veiklos buvo suimta

apie du šimtai DKA partizanų, persimetė į kultūrą, tapo Meno reikalų prie Ministrų tarybos valdybos viršininko pavaduotoju. Išdavikai apdovanojami pinigėmis premijomis, medaliais...

Tuo skaudžiu Lietuvai metu Žaslių vidurinėje mokykloje įsikūrė pogrindinė

raginantys nepaklusti okupantui, jaunimui nestoti į komjaunimą ir kantriai laukti Lietuvos nepriklausomybės. Ir šį kartą proklamacijų autorių nustatyti nepavyko, nes jas rašiusieji neišsivadė.

1951 m. kovo 2 d. penki atsišaukimai vėl buvo rasti Žaslių mokykloje.

Jaunieji Žaslių progimnazijos pasipriešinimo grupės nariai su draugais: sėdi (iš kairės) A. Kumeliauskas ir V. Dzedulionis, stovi E. Burda, A. Malinauskas, J. Kavaliauskas, V. Laučiūnas

dinė organizacija. Jau 1951 m. kovo 22 d. MGB Kaišiadorių poskyris pranešė, kad prieš tris dienas išaiškinta Žaslių vidurinės mokyklos mokinių antisovietinė grupė, pasivadinti „Slapta Lietuvos išlaisvinimo draugija“. Ji ne kartą mokykloje, Žaslių, Žiezmarų miesteliuose ir Kaišiadoryse buvo išplatinusi atsišaukimus, raginančius moksleivius nestoti į komjaunimą, o siekti, kad Lietuva būtų nepriklausoma. Suimti keturi organizacijos dalyviai: septintokai Eduardas Vincentas Burda iš Pyplių, Augustas Algimantas Cibulskas iš Pustakiemio, aštuntos klasės mokinys Vytautas Laučiūnas iš Dubių ir dešimtokas Kazys Bandzevičius iš Skynimų.

Edvardas Burda (g. 1934 m.) pasakojo, kad organizacija įkurta 1949 m., kai į jo nuomojamą kambarį Žasliuose susirinkę jis ir jo bendraklasiai V. Laučiūnas bei V. Dzedulionis nutarė įkurti „Lietuvos laisvės vienytojų slaptąją draugiją“ (LLVSD). Vadovu išrinko V. Laučiūną, tapusį Pantera, V. Dzedulionis pasirinko Svajūno slapyvardį, o Burda tapo Balandžiu. Vaikiniai turėjo agituoti moksleivius, kad tie nestotų į komjaunimą, platinti antisovietinius lapelius. Vėliau į draugiją priėmė ir Joną Kavaliauską. Visi prisiekė 1950 m. rugsėjo pradžioje bažnyčios šventoriuje.

MGB tada nustatė, kad 1950 m. rugsėjo 7-osios naktį buvo išdažytas direktoriaus kabineto langas. Direktorius jokių daiktų nepasigedo, tačiau buvo dingusi rašomoji mašinėlė. Buvo pradėta intensyviai ieškoti įsilaužėlių, įvesti keli specialūs agentai. Suprato, kad tai ne paprasta vagystė. Išaiškinti įvykio nepavyko. O jau lapkričio 6-ąją (sovietinės revoliucijos švenčių išvakarėse) Žiezmaruose, Kaišiadoryse, Žasliuose ir aplinkiniuose kaimuose buvo rasti ta mašinėlė rašyti atsišaukimai,

MGB įtarė, kad jie spausdinti ta pačia pavogta rašomąja mašinėle, nors tai ir oficialiai nepatvirtina. Dar intensyviau ieškoma jaunuolių, bandoma verbuoti ir tos mokyklos mokinius. Taip išaiškinama slaptoji mokyklos mokinių organizacija, kurią sudarė septyni šios mokyklos mokiniai. Pirmasis 1951 m. kovo 13 d. suimtas į Kauną pasitraukęs K. Bandzevičius, per tardymus prasitaręs apie organizaciją bei jos veiklą. Po kelių dienų suimtas V. Laučiūnas ir E. Burda, pas juos rasta atsišaukimai ir draudžiama literatūra.

Per tardymus nustatyta, kad į direktoriaus kabinetą įsibrovė Vytautas Laučiūnas ir Jonas Kavaliauskas ir išnešė rašomąją mašinėlę. Iš pradžių slėpė darže, o vėliau E. Burda su V. Laučiūnu nugabeno ją į Pyplių kaimą ir paslėpė Edvardo tėvo Petro Burdos daržinėje. Kiek išlaukę, pradėjo vaikinai veikti. Jie Kaune nusipirko rašomojo popieriaus, kopijavimo kalkės. A. Cibulskas paruošė atsišaukimo tekstą, o E. Burda daržinėje atspausdino keliolika egzempliorių. Apie jaunuolių veiklą net tėvai nežinoję.

„Tūkstančiai Tavo brolių, tikrų lietuvių žuvo miškuose, bekovodami už brangią tautos laisvę. Tūkstančiai kenčia ir miršta tolimame Sibire, bet jų valia tvirta, nepalaužiama (...). Brangus moksleivi, būk tvirtas kovoje su šiais tautos ir laisvės budeliais. Ženk tvirtai Lietuvos keliu, būk stiprios valios, kovoje su komjaunimu, nepasiduok jų įtakai...“ – rašė jaunuoliai atsišaukime.

Buvo sudaryta baudžiamoji byla, moksleiviai nuteisti. Jiems skirta po 25 m. lagerių ir dar po 5 m. tremties. Vytautas Laučiūnas penkerius metus praleido Omsko lageryje, Eduardas Burda tokį pat laiką išbuvo Intoje, Kazys Bandzevičius ir Augustas Cibulskas penkerius metus kalėjo Vorkutoje...

(Bus daugiau)

Prieš 30 metų Lietuvos kariai išvyko į pirmąją tarptautinę operaciją

Kęstas VASILEVSKIS

Rugpjūčio 22 dieną sukako 30 metų, kai Lietuva, tik atkūrusi savo nepriklausomybę ir kariuomenę, pasiuntė pirmuosius taikdarius į Jungtinių Tautų UNPROFOR misiją Kroatijoje. Kroatijai paskelbus apie išstojimą iš Jugoslavijos Federacinės Respublikos, prasidėjo karo veiksmai tarp Serbijos ir Kroatijos. Jungtinės Tautos priėmė sprendimą įsikišti tarp kovojančiųjų ir neleisti eskalacijos.

Lietuva, gavusi Danijos kariuomenės pasiūlymą, suformavo 32-ų karių būrį LITPLA-1 (Lietuvos kariuomenės būrys). Visi kariai šioje misijoje dalyvavo savanoriškai, praėję atranką, misijai rengėsi kartu su danų kariais ir instruktoriais. Būrio daugumą sudarė karininkai ir puskarininkiai, jau turintys karinės tarnybos Lietuvos kariuomenėje patirties.

Būrys, baigęs mokymus, vadovaujamas būrio vado kpt. Artūro Chrapko 1994 m. rugpjūčio 22 d. išvyko į Kroatiją. Būrys buvo priskirtas prie Danijos kariuomenės bataliono (DANBAT) 3-iosios kuopos – C-COY kaip 3-ias būrys.

Kuopos vadavietė buvo Kostajnički Majur vietovėje, kuri buvo kontroliuojama serbų sukilėlių, LITPLA-1 būrio vadavietė įsikūrė Sunjos miestelio lėntpjūvės teritorijoje ir turėjo kodą ND-35. Būrys vykdė ne tik ste-

bėjimo, bet ir patruliavimo, ginklų kontrolės, paramos vietiniams gyventojams operacijas.

Sveikiname visus buvusius LITPLA-1 būrio karius su pirmosios taikos palaikymo misijos 30-mečiu.

Pirmasis LITPLA-1 būrys ruošiasi vykti į Daniją rengtis misijai, 1994 m. Krašto apsaugos ministerijos archyvo nuotr.

LITPLA-1 kariai, 1994 m. Vytauto Didžiojo karo muziejaus rinkinių nuotr.

LITPLA-1 kariai, 1994 m. Vrš. Vitalijaus Kuznecovo asmeninio archyvo nuotr.

Ilsėkitės ramybėje

Aldona Sungailaitė-Januškevičienė 1954–2024

Gimė Tomsko sr., Tomsko r., Dačnij mieste, tremtinių šeimoje, kuri buvo ištremta 1948 m. gegužės 22 d. iš Stalgų k., Plungės r. Šeimą reabilitavus į Lietuvą grįžo 1958 m. gruodžio 23 d. Aldonai tuomet ėjo penkti metukai. 1973 m. baigė Telšių vidurinę mokyklą ir tais pačiais metais įstojo į Kauno medicinos institutą, kurį 1978 m. pavasarį baigė ir įgijo gydytojos odontologės specialybę. Pagal paskyrimą pradėjo dirbti Šiaulių rajono PSCP Kuršėnų poliklinikoje gydytoja odontologe. 1978 m. ištekėjo už Antano Januškevičiaus. Su vyru užaugino du sūnus: Justą ir Marių, kurie baigė studijas ir jau yra sukūrę savo šeimas. Prasidėjus Atgimimui, susikūrus LPKTS Kuršėnų filialui, Aldona 1994 m. rugsėjo 13 d. tapo Kuršėnų filialo nare ir buvo aktyvi. Išėjus į pensiją, neilgai gyvenimas leido pasidžiaugti vaikais ir anūkais. Palaidota, Kuršėnų parapijos naujosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame velionės vyrą Antaną, sūnų šeimas ir artimus gimines.

LPKTS Kuršėnų filialas

Skelbimai

Rugsėjo 6 d. (penktadienį) 13 val. Marijampolės rajone, Skardupių kaimo Švč. Mergelės Marijos, Krikščionių pagalbos bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už Tauro apygardos partizanus ir jų rėmėjus. Bus pašventintas atrestauruotas jiems skirtas paminklas. Dainuos Marijampolės kultūros centro buvusių tremtinių choras „Godos“ (vad. Laima Vencloviėnė).

Maloniai kviečiame dalyvauti.

LPKTS Marijampolės filialas

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje (Laisvės al. 39, Kaunas) eksponuojamos parodos „Baltijos keliui – 35“: filatelijos ir filokartijos parodose eksponuojami Henriko Kebeikio „Baltijos kelio sostinių tiltai“ ir Rimanto Antano Šakalio sukurti vokai.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos išleistoje Stanislovo Abromavičiaus parengtoje knygoje „Atminties verpetuose“ publikuojama dvidešimt penkios LPKTS veiklos, partizaninio karo, tremties istorijos, spausdinama daug nuotraukų. Knyga platinama sąjungos nariams, dovanojama mokykloms, pilietiškumą ugdančioms organizacijoms.

Prašome skaitytojų pagal galimybes paaukoti knygos leidybinėms išlaidoms. Aukotojai sulauks ne tik padėkos, bet ir gaus knygą su rašytojo S. Abromavičiaus autografu. Primename mūsų sąskaitos Nr. LT18 7044 0600 0425 8365.

Būsime labai dėkingi.

LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje (Laisvės al. 39, Kaunas) eksponuojama tautodailininkės, LUMA Kauno skyriaus narės Dalios Kerpauskienės tekstilinių gobelenų paroda. Kviečiame aplankyti.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365
AB „SEB“ bankas

Spausdino
spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai. Tiražas 800 egz.
Kaina 1,00 euras.

Nubėgančios vasaros palydos

Dalia POŠKIENĖ

Nušurmuliavo, nuskambėjo XXXIV sąskrydis „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje, iš LPKTS buveinės parodos pasklido po filialus. O rugpjūtį sąjungos „mini galeriją“ papuošė nauja paroda – eksponuojami tautodailininkės Dalios Kerpauskienės tekstiliniai gobelenai.

Autorė kuria gamtos motyvais, kūriniai atlikti unikalia technika, kuria nedirba niekas pasaulyje. Kūrėjos kelią įprasmina 33 metų koloristės darbo įgūdžiai, įgyti Kauno „Silko“ kombinate. Ši patirtis atsispindi autorės sukurtoose gobelenuose. Didžiausias spalvų derinių mokytojas dailininkei, kuriai artima tautinė tematika – pati gamta. D. Kerpauskienė yra aktyvi Lietuvos universitetų moterų asociacijos (LUMA) Kauno skyriaus narė. Dalyvauja LPKTS projekte „Už saugią ir tvarią bendruomenę“, kur skaito paskaitas Meno terapijos ir Sveikatinimo programose. Kartu su asociacijos prezidentė Dalia Poškiene nenuilstanti kūrėja parengė ir išleido knygą „Spalva ir žodis. Tekstiliniai gobelenai, eilėraščiai“. Autorės siela, atvira meilei bei

grožiui, atsispindi ir jos meniniuose kūrinuose.

Šimtai D. Kerpauskienės tekstilinių gobelenų papildė lietuvių privačias kolekcijas Lietuvoje, Šiaurės ir Vakarų Amerikoje bei visame pasaulyje. Aukštarankės darbai puošia ne vieną muziejų. Lietuvoje ji yra surengusi daugiau kaip 50 parodų. Darbų ciklais „Gimtinių spalvos“, „Kosmoso kelias“, „Vizijos“, „Vainikas Lietuvai“ žavėjosi Suomijos, Lenkijos, JAV, Vokietijos, Šveicarijos parodų lankytojai. Spalvingi, gyvybe alsuojantys D. Kerpauskienės darbai puošia ir LPKTS buveinę Kaune.

Spalvų ir žodžių popietėje dalyvavo viešnia, Lietuvos rašytojų sąjungos narė Jutta Noak (Vaitkienė). Jutta Noak papasakojo apie savo kūrybos ir gyvenimo kelią, pasirinkimą gyventi Ham-

burge, atradus vokišką šaknis. Paliestos ir skaudžios temos – tremtys, emigrantų, tėvynainių likimai. Renginyje dalyvavęs Pasaulio lietuvių centro vadovas Valdas Kubilius apžvelgė pastarųjų metų kūrybinį bendradarbiavimą su autore. PLC leidykla išleido J. Noak knygą „Raudonos pelytės“, surengė ne vieną pristatymą. Kartu prisiminta ir kita tema – „vilko vaikai“. Ir neatsitiktinai – 2024 metų minėtinų dienų sąrašė – rugsėjo 14-oji paskelbta „Vilko vaikų“ diena. Daug ką turėjo papasakoti apie vieną iš „herojų“ – Zigfridą Gronau, taip pat gyvenantį Vokietijoje ir atvykstantį į renginius Lietuvoje. Tą popietę Jutta Noak skaitė eilėraščius iš poezijos knygos „Laikas pralenkia mus“, apžvelgė ir pastarųjų metų išleistas knygas: novelių knygą

„Violetinė suknelė“, romaną „Terakotinė moteris“, kurias išleido leidykla „Kauko laiptai“. Autorės knygų yra ir LPKTS knygynėlyje.

Jutta Noak, dažnai atvykstanti į Lietuvą, yra aktyvi Lietuvos rašytojų sąjungos narė ir įvairių organizacijų Vokietijoje narė, dalyvavo II Pasaulio lietuvių rašytojų suvažiavime. Ji sako: „Gyvenu, nes rašau... nesustabdomai rašau... rašau laiką, kad gyvenčiau...“

LPKTS Kauno filialo nariai, lumietės dėkojo viešnioms, dalijosi ateities planais ir pasidžiaugė pelnytais moterų apdovanojimais. Pasveikinta Kauno miesto tarybos narė, asociacijos „Kūrėjų menė“ prezidentė prof. Jūratė Janauskienė ir Genealogijos ir heraldikos draugijos vadovė Kristina Giedraitienė, kurių nuopelnai Kaunui įvertinti Santakos garbės ženklais. Jos abi – LUMA narės, taip pat aktyviai dalyvaujančios įvairiuose bendruose projektuose.

Viešnia iš Vokietijos rašytoja Jutta Noak

LPKTS Kauno filialo narės prie parodos su autore D. Kerpauskiene

PLC vadovas V. Kubilius ir Jutta Noak

Vagonuos išvežti gyvenimai

(atkelta iš 1 psl.)

Bibliotekos vedėja Danutė Lukšienė skaitė teminį literatūros kūrinių, įprasminančių mūsų tautos liūdno praėjusio atminimą: kūrinių herojus Liudas pasakoja apie tai, kai 1944-ųjų birželio naktį sugriuvę kareiviai su žvaigždėmis kepurėse, su šautuvais – jį su mama išviję iš dėdės Nikodemo namų, į kuriuos tik tik buvo atsikėlę, ir ištrėmę į Sibirą. Liudas vylėsi, kad ten

apgyvendins namuose, bet reikėjo rinktis vieną iš barakų, panašių į dideles suklypusias šuns būdas, ir įsikurti gyvenimui, kuris, matėsi, bus skurdus ir varganas.

Žmonės bejausmiai, smailiais žvilgsniais varstė atvykėlius. Pusės gyvenimo Liudui nebūtų gaila už galimybę sugrįžti namo į Lietuvą. Čia jis prisiekė niekada nepasiduoti, saugoti mamą ir niekada neverkti.

Anot bibliotekos vedėjos Danutės Lukšienės, – gyvenimo tėkmės rato įvairovei atspindėti šio renginio literatūrinė dalis buvo liūdna ar net tragiška, tačiau ansamblio dainos apie pražydušius linus, tėviškės gamtą, čia likusius artimuosius skambėjo darniai ir viltingai.

Muzikinius kūrinius atliko Marijampolės kultūros centro moterų ansamblis „Gaja“ (vadovė Audronė Jusaitytė).

Marijampolietis Justinas Sajauskas – Lietuvos rašytojas, redaktorius, muziejininkas, buvęs tremtinys įteikė bibliotekai paties surinktą tremtinių ir partizanų dainų rinkinį, kuris galbūt galės padėti atnaujinti tremtinių choro ar ansamblių repertuarą. LPKTS Marijampolės filialo pirmininkas Rolandas Raibikis padovanojo Draugystės bibliotekai leidinių apie tremtį ir pokario partizaninę kovą Lietuvoje.

LPKTS Marijampolės filialo pirmininkas Rolandas Raibikis Draugystės bibliotekoje

Marijampolės kultūros centro moterų ansamblis „Gaja“

Autorės nuotr.